

CESTY A CÍLE

ROČNÍK XIII. PROSINEC 1935. ČÍSLO 9-10.

Norbert F. Čapek:

ŘEČ DUŠE.

Duše mluví tisícovým způsobem. Mluví tvarem a pohybem a tvořením nových hodnot. Duše mluví úsměvy, když je ten úsměv pozitivní, a mluví slzami, když je to slza nechtěná. A ze všech orgánů tělesných nejpopovlnější je zdravé oko. Z očí září láska, z nich srší blesky nenávisti, anebo temný žár vášně, pohrdání. Z nich dívá se na svět lehkomyšlnost a lhostejnost, anebo hluboký žal, anebo mělká těkavost.

Myslím, že každé trochu pozorné studium očí musí člověka přesvědčit, že jsou orgány něčeho mnohem většího a obsáhlejšího, než je naše tělo. Jsou v nich arciť patrný i stavy těla. Mají na ně vliv krev i srdce, nervy i žlázy, zkrátka všechny orgány nějak také souvisí s výrazem očí. Odkud je ta zvědavost široce otevřeného oka stupňovaná k obdivu a někdy k děsu? Odkud ta důvěřivost, ten klid oka, které čeká a spoléhá, že nebude oklamáno. Odkud ten výraz něhy a oddanosti, odkud ta zvláštní jiskrnost bystředního oka, odkud ta jedinečná záře při dobré zprávě a radostném překvapení? A tak bych mohl od pozitivních výrazů přejít k negativním, a nebylo by konce obměn, které se jeví v oku. Čím větší duše, tím více možnosti výrazu, a to jen proto, že oko je orgánem duše.

Je arciť i *slovo* řeči duše, ačkoliv je pravdou, že podle množství slov není možno soudit o velikosti duše. Člověk může do jednoho slova vložit takřka celou duši, a člověk může dlouhou řeč pronést bez duše. Sedí vedle sebe dva kamarádi a sotva na sebe promluví, ale rozumějí si. Tu mluví duše k duši. A domlouvají se mezi sebou dva handlíři, z nichž jeden druhého by chtěl ošidit. Tu je mnoho slov — bez duše. Slovo může býti náplní lásky, a není to ani slovo o lásce, a je možno pronášeti krásná slova o lásce, kde není lásky.

Nejvíce zpovrchněl význam slova v některých církevních obřadech. Slyšíme slova a víme, že v nich není ani nejmenší záblesk

duše. Některá z těch slov vyřkla kdysi velká duše, ale potom byla ta slova opakována bez duše tolika lidmi, že všechna původní síla z nich vyprchala.

Řeč dítěte bývá stoprocentní řečí duše. Ale řeč pokrytce bývá stoprocentně prázdným slovem. Tak často si myslívám, kolik v těch našich pozdravech a osloveních a zdvořilostech bývá duše! A jak si lidé na to potrpí a jak jim na tom slově záleží a jak málo dbají, je-li v tom duše, je-li úcta v tom slově úcty, je-li láska v tom slově lásky.

Jak krásně to řekl jednou Pavel apoštol: „Kdybych mluvil jazyky lidskými, či andělskými, ale neměl lásky, jsem jako řinčivý kov a hřmotící zvon. Kdybych měl dar proroctví a věděl všechno tajemství a všechno poznání a měl všechnu víru, takže bych hory přenášel, ale neměl lásky, nejsem nic. Kdybych rozdal všechno své jmění a vydal své tělo, abych byl upálen, ale neměl lásky, nic mi to neprospívá.“

Co to všechno je jiného, nežli rozpoltený člověk, který duši je jinde a svými projevy na straně opačné!

A což kdybychom vzpomněli tak mnohých *modliteb*. Už od svojích mladických let nenáviděl jsem bezduchost modliteb. Snad lidé nikdy tak často neoddělují duši od slov, jako při odříkávání modliteb. Nebo jinak by předně tolik nemluvili a za druhé tak nesmyslně nemluvili u přítomnosti Toho, kterého žádný člověk nemůže poučit, v Němž žádný člověk nemůže vzbudit větší lásku a větší soucit, Ježž žádný člověk nemůže k tomu přimět, aby něco lepší udělal nebo jinak udělal, než by beztak bylo uděláno.

Lidé z velké části vycítují, kdy mluví duše a kdy mluví pouze ústa. Ale kdyby lidé vždycky a neklamně to vycítili, a vždycky měli odvahu jeden druhému říci: „když tvá duše nemá mi co povědět, tak raději mlč“, potom by rázem na světě nastal jiný poměr mezi člověkem a člověkem, mezi národem a národem. Už by potom nebylo pravdivým příslovím, že řeč slouží k zakrývání myšlenek. Už by potom i jednání mezi národy bylo usnadněno. Přestalo by se mluvit diplomatickou řečí a začalo by se mluvit řečí duše. Velký stát, na př., který chce napadnout malý stát, neříkal by, že mu nese kulturu, ale řekl by rovně, že chce z něj kořistit.

Někdy slyšíme zřetelně z něčí řeči, že nemluví jeho duše, ale že mluví jeho kapsa. Jeho sebevědomí je možno spočítat na koruny. Jindy zas slyšíme, jak horlí neb lichotí některá vašeň, která ihned

pomine, když dosáhla prchavého uspokojení, protože duše při tom nebyla.

Těch šťastných manželství bylo by jistě o mnoho víc, kdyby při namlouvání vždycky mluvila duše k duši, kdyby lidé v takovém případě sami sebe lépe znali a nebyli hlui k hlasu duše.

Rozpoltění mezi duši a řečí působí často velké škody ve výchově. Kolikrát slyšíme, zvláště u neinteligentních rodin, že matka vyhazuje dítě, anebo hrozí zabitím, ale kdyby se mu něco stalo, bude celá nešťastná.

Máme rádi tu svoji mateřštinu, a je žádoucí, abychom ji pěstili a užívali tak, aby byla co nejdokonalejším nástrojem duše, aby zněla jako krásná hudba, byla průhledná jako křišťál a produchovněla jako hudba sfér. — Ale co je i nejsladší mateřština bez řeči duše! Přijďte k lidem, kteří jsou vám blízcí, protože jsou Češi, mluvíte spolu tou sladkou mateřštinou — ale z duši číší cizota. Nejste doma, sedíte vedle sebe a mezi vámi je propast. Ale jindy přijdete do cizí země, a potkáte člověka, se kterým se cizí řečí těžko dorozumíváte, ale máte pocit, že duše promluvila k duši.

Vzpomeňme dvou episod ze života Ježíše. Jeden z jeho učedníků jmenoval se Jidáš. Mluvili spolu v mateřštině, a co asi těch krásných slov bylo, jak Ježíš svým učedníkům svou duši tak řečeno rozdával, jak do každého slova sebe vkládal. Kdo mohl pochybovat o jeho upřímnosti, o jeho lásce, o jeho ryzím charakteru. A přece se našel Jidáš, který políbením nakonec jej zradil.

Naše doba je velmi nepříznivá k pěstění řeči duše. Příliš mnoho je toho přetváření, obcházení, klamání, příliš mnoho neupřímných slov a činů, které vyplývají z přílišné sobeckosti. V obchodě panuje názor, že se musí klamat, aby se obchod uskutečnil. O úradech se šíří přesvědčení, že je potřebí velkých protekcí, politických vlivů a jiných nepřímých zásahů, aby se něčeho dosáhlo. Také o školách panuje mínění, že nerozhoduje skutečné nadání dítěte, a docela že už nerozhoduje smysl pro skutečné životní potřeby. Tu i jinde zůstává v lidech pocit, že šablona je více než duše, že litera je víc než duch, a paragraf, byť sebe starší je mnohem životnější, než nově narozené dítě.

Lidský organismus snese mnoho jedů a škodlivin, než jeho životní síla je podlomena. A tak i celý národ snese velmi mnoho zlořádů, nežli jeho mravní síly podlehnou. Jsou národové, jako na př. Němci, kteří snesou víc než jiní zevních forem a norem, zev-

ních příkazů a rozkazů, ale náš národ nemá takový žaludek, aby ztrávil příliš mnoho bezduchých šablon, a už tím, že jsme národ malý, potřebujeme víc než velcí národové, aby se u nás uplatnily všechny duševní síly, co jich máme. Každou rozpolceností člověk slábne, stává se nervosnější, neklidnější, nesoustředěnější. Každým opravdovým zvnitřněním, produševněním a duše s duší zladěním stáváme se silnějšími, odolnějšími a nepřemožitelnějšími.

Byl jsem v kroužku asi dvanácti osob, kteří nic jiného nedělali, než že ruce spojili a mysleli na sílu, a těžký stůl, kolem něhož seděli, se zdvihl, nikým neposunován, a pohyboval se kus od svého místa. Snad to už mnohý z vás viděl. Je to jen malý náznak toho, jaké neviditelné inteligentní síly jsou vázané v člověku, a jaké divy mohou vykonat, když jen několik lidí ty síly spojí a probudí.

To je také, co nutno znovu a znovu zdůraznit, že význam našich shromáždění není jen v obsahu přednášky, ale především v duchovním ovzduší, které se vytvoří v místnosti, kde je tolik lidí, jejichž zájem směřuje k vyšším hodnotám a úrovním, než je průměr všedních dnů.

Není nutné, aby všichni do jednoho žili na vyšší úrovni duchovního světa a životního idealismu. Postačí, že mají převahu. K tomu však přistupují další vlivy, jednak zevní, jednak vnitřní a kosmické. Fakt je, že ti, kteří taková shromáždění pravidelně navštěvují, i kdyby nic nového neslyšeli, mají z toho velký užitek. Čím je výlet do hor pro tělo, tím je takové vystoupení k duševním výšinám pro duši.

Znal jsem velmi učené bratry, kterým žádný přednášeč nemohl tak hned něco nového povědět, kteří však pravidelně navštěvovali duchovní shromáždění, protože jim to bylo nejen povinností, aby povzbudili druhé a především i toho kazatele, ale kterým to bylo vnitřní duchovní potřebou.

Řeč duše je řeč síly, ale jen za určitých podmínek a při bedlivém pěstění. A my bychom měli vyhledávat a pěstít prostředky, kterými se duševní síly uvolňují a množí a také uplatňují k všeobecnému dobru. Potom i o nás bude platit, co lidé říkali o Ježíši, že z něj vychází síla.

Jaká síla je v jediném zrnku pšenice! Dejte mu čas a rozmnoží se do milionů. Ale mnohem větší síla je v duši a v kladných myšlenkách, které ona vyzařuje. — Takové zrnko pšenice je možno zničit velice snadno. Je možno je rozemlet a je možno je spálit —

ale není v celém vesmíru té moci, která by mohla zničit duši. Spíše uvěřím, že někdo může shasnout slunce, nežli, že by mohl duši vrhnout z bytí do nebytí. Duše patří do řádu vesmírného a nepodléhá řádům zemské přírody ani zákonům technickým ani zákonům vzniku a zániku.

Ríkám lidem, aby pečovali o své oči, aby hleděli si udržet zdravé nervy, ale co to je všechno proti významu duše, proti slovům Ježíše, když řekl: „Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal a na své duši škodu utrpěl, a jakou odplatu dá za duši svou.“

Nic není pohodlnějšího jako duši popřít. A není také pokrmu pro duši tak málo výživného, jako jsou některé náboženské fráze a obřady. Jako naše tělo nemůže se živit slamou, tak duše nemůže být živa z prázdných slov, frází a formulek. Duše nemůže umřít, ale může chřádnout, může tak řečeno seschnout.

Jsou mnohé náhražky, ale je jen jeden životodárný pokrm pro duši a tím je sám Bůh. Ta duše vesmírná, která celým vesmírem dýchá a všech duší nějak se dotýká.

Jeden žalmista píše: Duše má žízni Boha, Boha živého. A jinak žalmista praví: „Bože, Bůh můj silný ty jsi, tebeť hned v jitre hledám, tebe žízni duše má, po tobě touží tělo mé, v zemi žíznivé a vypráhlé, v níž není vody.“

Ten dávný boží člověk věděl, z čeho může duše žít a slít a jak potom i tělo okřeje, když duše byla napojena a opojena Bohem. A ta země, ve které žil byla duchovně vypráhlá, nebylo tam té živé vody. Lidé se sháněli jen po opájení těla a smyslů, ale duši nechávali hynout.

Naše doba je tomu hodně podobná. Starost lidí soustřeďuje se jen na zabezpečení těla a jak je uchránit před zkázou. Je to dobrá věc a potřebná, chceme své tělo udržet živé a zdravé co nejdéle. Nikdo netouží po válce a po hladu. — A přece, kdyby všechno zklamalo a všechno nás opustilo, kdybychom i s tělem se museli rozejít, zůstaneme sami se svojí duší, sami se sebou. A jak je to žádoucí, abychom tím údolím stínů smrti šli s duší posílenou.

A jak je dále zapotřebí, abychom řeči duše uměli se porozumět. Čeština je krásná a budeme ji mít rádi a budeme ji pěstít, dokud jsme živi, ale s posledním výdechem budeme opět odkázáni výlučně jen na řeč duše.

CESTA ZEVNÍ A VNITŘNÍ.

(Výňatky z přednášky Dr. N. F. Čapka o stavbě babylonské věže).

Zdá se nám tedy původní smysl této historie nemožný. Je však možno použití této historie jako symbolu lidského usilování, jak se dostat k nejvyšším metám života, obrazně řečeno, do nebe. Oni si představovali nebe prostorově. Považovali modrou oblohu za strop, který je pro nebešťany podlahou. A tak doufali, že se jim podaří tělesnou námahou a rozumovým plánováním vniknouti do nejvyšších tajů.

Moderní věží k dobývání vesmíru staly se hvězdárny. Je to něco krásného, vznešeného, velmi žádoucího. Ale jsou dvojí hvězdáři. Hvězdář hmotářsky založený patrá v průhlubinách vesmíru a vidí jen hmotu a slepou sílu, která shluky hmoty pohání a slepě mezi nimi řadí. Hvězdář duchovně založený, a rovněž všemi vědeckými schopnostmi a pomůckami vybavený, dívá se do dálav vesmíru a vidí jej oživený a spravovaný vesmírnou inteligencí, a sklání se před ní v pokoře.

Stavbou babylonské věže mohli bychom také nazvat všechny náboženské úkony, jichž konáním se lidé domnívají kráčet po stupních k nebi. Všechno, co člověk koná, a není-li při tom jeho duše, je toliko bláhovou stavbou babylonské věže. Tedy to klečení, to odříkávání modliteb, to křížování se, ta domněle záslužná účast na jakékoli bohoslužbě, kterou někdo druhý koná. Kdybychom podrobněji k těmto zevním cestám přihlíželi, po kterých se lidé chtějí dostat k Bohu, museli bychom si všimnouti velmi složitého systému římského ritualismu a církevnictví vůbec. Dělá-li si někdo zásluhy z toho, jak dlouho klečel, jak dlouho někam putoval, jak mnoho se postem mořil, kolik svíček nechal zapálit, kolik plnomocných odpustků tou či onou cestou získal — jsou to všechno babylonské praktiky. A jestli očekáváme, že jakékoli konání někoho druhého může nám snad býti stupínkem do nebe jen proto, že tak věříme, jsme rovněž mezi staviteli věže babylonské. Jmenujte největší oběti, nejslechetnější zásluhy velkých osob, to vše jsou věci, které mohly pomáhat jen těm, kteří tak žili a tak se obětovali, ale nemohou pomáhat někomu druhému jinak, než jako návod nebo podnět k tomu, co by on sám měl činiti.

K zevním cestám musím počítat i cestu morálky. Dobře mi rozumějte. Musíme být za všech okolností pěstitelé nejvznešenější mo-

rálky a nejkrásnějšího charakteru. Je to samozřejmé, že nesmíme státi v ohledu charakteru a mravnosti za nikým druhým ve svém opravdovém úsilí. Ale já bych se zpronevěřil svému poslání, kdybych tvrdil, že morálka sama o sobě je onou vnitřní cestou k nejvyšším metám, ačkoli je předpokladem.

Mám tu za sebou autoritu Ježíše samého. Přišel k němu bohatý mládenec, který se mohl vykázati nejvyšším stupněm morálky, jaká se tenkrát vyžadovala, ale cestu přece neznal, a Ježíš mu mohl ukázati jenom první krok a ten učiniti si onen mládenec netroufal.

A mám za sebou vlastní zkušenosti jako duchovní poradce. Co lidí bylo, kteří ke mně přišli vnitřně rozbití, skleslí, nešťastní, zoufalí, ale jejich charakteru a jejich morálce nebylo možno vytknout to nejmenší. Kdybych byl řekl, aby začli s lepší morálkou, byl bych k jejich ranám přidal novou ránu, a jejich zoufalství bylo by vystupňováno.

Dnešní hledače cest možno zařadit do dvou kategorií. Lidé, kteří věří, že existuje ještě druhý vyšší svět, ale mnozí z nich jiné cesty nenacházejí, než jen cestu obrazotvornosti a doufání, že teprve po smrti se jim objeví jako skutečnost, co tady tvoří jenom předmět jejich tužeb a představivosti. Do druhé kategorie patří lidé, kteří nevěří, než v tento svět, a proto jejich stavby jsou jen nízké, pro zemskou pohodu a potřebu. Jejich stavby nepřesahují výšku krematorií.

Bud' uznáme, že stává ještě jiný svět, aspoň tak skutečný jako tento, a že my k tomu světu nějak patříme, nejen v tomto, ale i v dalším životě, anebo popřeme takovou možnost a potom jakékoli náboženství, byť sebe rozumnější, nemá vůbec žádný smysl.

Náboženství, zaslouží-li si vůbec toho jména, musí se opírat o dva pilíře: na jedné straně Bůh, vesmírná intelligence, anebo jakkoli chceme nazývat ono vesmírné Veličenstvo, v němž jsme všichni nějak zapojeni — a na druhé straně vlastní bytost člověka, která má svou určitou osobitost a jako taková přetrvá smrt.

Tím nechci říci, že každý, kdo se k naší náboženské společnosti připojí, musí tomu věřit. Postačí, že je hledačem pravdy a dobra a že se neuzavírá novému a dalšímu poznání. — Avšak zakládat a vést náboženskou společnost předpokládá, že naše obzory nejsou ohraničeny hřbitovy a krematoriemi, a cokoli je za nimi, že se nás netýká.

Mezi různými náboženstvími jsou velké zevní rozdíly, ale v jádře mají všechna to společné, že předpokládají ještě druhý svět, a že k němu ukazují cestu. A hodnota každého jednoho z nich je taková, jak jistě a úspěšně tuto cestu ukazují.

Ježíš svým učedníkům soukromě a osobně ukázal nejen začátek té cesty. Je o tom celá řada svědectví. Tak čteme v Skutcích apoštolských 10. kap., že Petr upadl do transu, ale podržel vědomí a viděl velmi zajímavé věci ve vztahu k onomu druhému světu. Kraličtí překládají tento stav jako vytržení mysli. Ježíš častěji na to upozorňoval, že určité věci může sdělit jen jednotlivým osobám a těm, kteří mu byli nejbliž.

Tím se ovšem dotýkám věcí, kterých není nutno znáti ke spáse. Vždyť i zde v životě obyčejném je tolik věcí žádoucích, bez kterých se mnoho lidí obejde a obejítí musí. A nejsou proto horší těch, kteří ze zmatku života našli cestu vnitřní.

Vyjádřeno zcela krátce, zní křesťanská formulka pro první stupínek vnitřní cesty: Čiň pokání a věř v Pána Ježíše. Lidé, kteří na tu cestu vstoupili, zpytovali své svědomí, odvrhovali vše, co nebylo v souhlasu s jejich poznáním o vůli Boží, a Ježíš, jak nejlépe si ho uměli představit, stal se v jejich mysli usměrňovatelem jejich života. Říkalo se tomu také obrácení a znovuzrození. Že vlastním jádrem tohoto znovuzrození bylo jakési vnitřní sebe přeorientování, jakési ustavení mysle na vědomí Boží přítomnosti a skutečnosti širšího a vyššího života, a z toho následující nový postoj k životu vůbec, o tom jako doklad svědčí Ježíšovo setkání se s Nikodémem. Tomu Nikodémovi, který přišel k Ježíšovi v noci, aby mu Ježíš ukázal cestu, Ježíš nemluví ani o pokání ani o víře, ale o znovuzrození z ducha; s doložením, že co se narodilo z těla, tělo jest, a co se narodilo z ducha, duch jest.

I když cíl je stejný, nacházím mezi křesťanskou a budhistickou cestou jeden zajímavý rozdíl. V křesťanství se vždy kladl důraz na to: přijď jaký jsi. Byla to cesta od začátku duchovní, a žádalo se jenom duchovní naladění, kdežto cesta, kterou Budhisté nazývají Jogou začíná s tělem. A první úspěch se vidí v ovládnutí těla duchem a myslí. Jsou tu podrobné pokyny o stravě, dýchání, ovládání srdce, oběhu a tlaku krve, nervové a žlázoové soustavy a tomu podobné věci. A to je první stupínek. Ovšem zdůrazňuje se i tu od samého počátku, že smyslem a cílem všeho je Nirvana.

Já mám za to, že mezi opravdovými středověkými mystiky a vyššími indickými Joginy není valný rozdíl a že šli cestami podobnými.

Odpusťte, jestli více a podrobněji o té cestě nemluví. Jen tolik zdůrazňuji, že jsou cesty, které pouhým rozumováním nelze vyrozumovat. Je možno jen vyzkoušet návody a experimentem sám sebe přesvědčovat. Na této cestě není možno, aby člověk poznáním vystoupil řeknu na patnáctý stupeň a svojí zkušeností zůstal na stupni prvním. Není možno, aby člověk přeskočil i jen jeden jediný stupeň, ale musí na každý vstoupit myslí i činem, vlastními zážitky a vlastními zkušenostmi. Ani ten nejdokonalejší učitel nemůže žákovi ukázat víc, než jeden stupeň dopředu.

Učenci, kteří se zabývali badáním o duši a mozku, velmi silně zdůrazňují, že člověk dnešní neovládl ani zdaleka všechny zárodečné možnosti a schopnosti svého mozku, že u většiny lidí polovina mozku zůstává nevyužita a nezúrodněna. Na to navazují a tvrdím, že také pro duchovní svět a duchovní hodnoty má člověk orgán, který u většiny evropských lidí je napořád zakrnělý. Jej podnítit a k činnosti probudit je věc velice vzácná a žádoucí.

Je známo, že někteří lidé mají zvláštní schopnost pro hodnocení hudby. Jiní pro oceňování hmot. Opět jiní pro společenské vztahy a přizpůsobivosti. Jsou případy, kde pětileté dítě bylo virtuosem na klavír anebo v počítání, aneb desíletý kluk ovládal více řečí, než i člověk nadaný si může za celý život osvojit. To jsou doklady pro zvláštní schopnosti. Svedenburg na př. a Böhme jsou v historii známi pro neobyčejnou schopnost pronikání duchovního světa a světů nad světem. Ve skutečnosti má každý z nás všechno, jenže v různých stupních vývoje a činnosti.

Některé věci však potřebujeme všichni. Filosofii nemusí každý znát, ale je žádoucí, aby každý uměl číst a psát. A tak je i v ohledu duchovním. Nemusí z nás každý dospět až tam, aby mohl projít za oponu druhého světa a vrátit se, ale každý může vyvinouti a potřebuje vyvinouti orgán pro duchovní svět, aby jej tak chápal, jako chápeme sympatie člověka k člověku. Jak těžko by bylo takové sympatie rozumem rozbírat a plně pochopit! Jak těžko by bylo učinit rozbor o tom, když duše k duši promluví a nastane takové zvláštní porozumění! A přece jsou to věci, které existují a nedají se až do posledka vyložit rozumem.

A jako jsou vztahy mezi člověkem a člověkem, tak jsou vztahy mezi člověkem a tím absolutním bytím. Nebyli to nějací pover-

čiví a něgramotní lidé, kteří vydali svědectví, že se potkali s Bohem. Ovšem ne jako se člověk s člověkem potká. Neviděli nějakou figuru Boha. Viděli třeba jen Alpy, které mnohokrát viděli před tím, ale nastal jeden okamžik v jejich životě, kde kromě těch Alp spatřili a zažili něco nesmírně většího, něco co je víc než Alpy, víc než celá země a všechny hvězdy dohromady.

Pro lidi velmi spravedlivé, kteří nemají čeho litovat, a vždy kráčeli cestou spravedlivých, snad postačí, začnou-li cestou indic-kou, cestou zvolného a pokračujícího ovládnutí těla a mysle a pudů a jdou vytrvale k cíli vědomého nacházení Boha a věčné blaženosti.

Pro nás ostatní, kteří nepatříme k této skupině, kteří jsme šli životem a klopýтали a hřešili, je lépe začínat podle Ježíše, který nás učí podle vzoru ztraceného syna, abychom sobě zprotivili vše, co jsme na sobě objevili hříšného, odvrátili se od starých cest a šli přímo k Bohu, vylili před Ním svou duši s velkou pokorou a velkým odhodláním pro nový začátek. A s tím, co bylo se více netrápili a sobě toho více nepřipomínali, jako by to bylo písmo křídou na tabuli, které Bůh smazal.

Tento rozdíl mezi buddhismem a křesťanstvím krásně vystihuje jedno podobenství. Člověk jeden upadl do hluboké jámy. Šel tudy Budha, zastavil se a povídá: ten člověk se jistě provinil buď v dřívějším životě nebo v tomto, kdyby mohl sám se vyškrabat aspoň do půl jámy, tak bych ho vytáhl. Ale ten ubožák neměl tolik síly a Budha odešel. — Šel tudy Kristus, sestoupil k ubohému do jámy a vyzdvihl jej a zachránil.

To první, co člověk potřebuje na cestě k Bohu je, aby sám k sobě přišel, sám se svým svědomím a u vědomí boží přítomnosti se vyrovnal, sobě a Bohu své pochybení vyznal a uvěřil, že Bůh mu odpouští.

Tohle je bezpočtukrát v bibli osvědčeno a to je ono zlaté jádro celého Písma. Tak končí ev. Lukáše slovy, že je nutno v jménu Ježíše kázati pokání a odpuštění hříchů. A u proroka Izaiáše jsou slova, jakoby z božích úst: zahladím jako hustý mrak přestoupení tvá, a jako mrákotu hříchy tvé. A také slova Otčenáše jsou známá: odpust nám, jako my odpouštíme.

Jako při narození dítěte je potřebí lidské pomoci, protože je to vyšší organism než zvířete — tak ještě více tam, kde se rodí duchovní člověk.

Babylonskou věž mohli stavět až do jisté výše takřka hromadně, ale něco se asi při tom zanedbalo, tak museli přestat a začít od jiného konce. Zrodil se chaos a z něho pak touha po vyšší jednotě.

Tak je i při duchovní stavbě. Nelze všechno konat hromadně. Jsou cesty, kterými musí každý projít sám, jako musí každý brnou hrobovou procházet sám, byť měl kolem sebe nejoddanější přátele. Ale při tom toužíme, aby nás doprovázel co nejdál, koho máme rádi — a musíme-li kousek cesty jít sami, abychom se opět brzo shledali.

Po tom velkém rozptýlení, když se rozcházeli, přece jen zůstávaly mezi jednotlivými silné pásky duševní — a ti zůstali i dále spolu a stali se středisky k tvoření celých národů, velkých říší a vysokých kultur.

Není zla, aby v něm nebyly zárodky dobra, není utrpení, aby se v něm nepřipravovala radost, není porážky, na které by nebylo možno vybudovat nová vítězství.

Když se velkolepý plán s babylonskou věží nepodařil, mnozí jistě mysleli, to že je konec světa a že už nic tak velkého a krásného se nedá více uskutečnit. A co podobných proroctví při podobných příležitostech bylo vysloveno — a přece šlo lidstvo ku předu k větším a vyšším metám. A tak je i v životě každého z nás. Snad někdo z nás také viděl všechen smysl svého života v něčem, co se nezdařilo.

Budme dobré myslí!

Dosud každý mrak i bouře rozprchly se v čas,
přešlo s nocí každé hoře, slunce svítlo zas.

Vzhůru, vzhůru moje srdce,

trůní v tobě světů vládce,

připoj mysl v slabé chvíli k zdrojům jeho božské síly.

OLIVER LODGE O ZÁHROBNÍM ŽIVOTĚ.

V anglickém týdeníku Sunday Despatch uveřejnil známý anglický badatel Sir Oliver Lodge řadu článků o svých výzkumech záhrobního života. Jsou mu dnes 84 léta, víc než padesát let se tímto studiem zabýval, a u vědomí, že také on přejde za nedlouho na druhou stranu života, podal v oněch článcích jakési resumé svých poznatků. Jmenovitě se zabývá námitkami, které byly vzne-

seny proti možnosti styků se záhrobím, a hlavně vyvrací tvrzení, že by určité projevy bylo možno vysvětliti telepatíí.

Zvláště zajímavá jsou různá opatření, která on s jinými badateli vymysleli, aby vyloučili jakýkoli klam a vyvrátili všechny vážné námitky proti zjišťování totožnosti zemřelých a pravdivosti jejich projevů.

Oliver Lodge končí tyto články slovy: „Jsem o těchto věcech tak přesvědčen jako o jiných faktech přírodních, a jsem přesvědčen, že v budoucnu bude tato pravda všeobecně uznána. Totiž, že smrtí nekončí individualita, že charakter, paměť a oddanost přetrvávají hrob a že občasný styk je možný mezi těmi na této a oné straně života. — Tyto věci nejsou pro mne domněnkami nebo pochybnostmi, ale konečně a vědecky zjištěnými fakty.“

K tomu podotýkáme, že Oliver Lodge je uznanou autoritou ve světě přírodovědeckém, že jsou uznávány jeho mnohé objevy a výzkumy, jmenovitě o vesmírovém éteru, a že není tudíž důvodu považovat ho za šarlatána ani v jiném oboru, jemuž věnoval přes padesát let svého života.

JEFIM ZACHAREVIČ ELINSSSEN.

Dne 10. listopadu t. r. odešel od nás na druhou stranu života bratr Jefim, kterého jsme tolik měli rádi. Bylo mu teprve 66 let. Syn sesterské Rusi zamiloval si Čechy jako svůj druhý domov. Byl členem našeho hnutí a dobrým unitářem od začátku. Byl jedním z těch, kteří nikdy nezklamou. Byl z těch, pro které je člověk rád na světě a rád pracuje i obětuje, rád snáší zklamání i neporozumění. Byl naším sluníčkem, řekl nejeden z nás. Byla to pravá perla z ruského moře. Byl to člověk boží. Jeho náboženstvím byla služba člověku pod zorným úhlem věčnosti. Šířil víru v člověka, které je tolik zapotřebí. Jak snadné je věřit v Boha, kterého nevidíme a jen o jeho dokonalostech slyšíme! Oč těžší je věřit v člověka, který chybami klopýtá ku předu, a jehož dobré stránky vidíme drobnohledem a chyby sklem zvětšovacím! Jefim byl dále podněcovatelem lásky. Kdo se s ním potkal, potkal dobrého člověka. Pohřeb žehem konal se dne 14. listopadu v pražském krematoriu za veliké účasti jeho přátel a členů naší unitářské společnosti. Kvarteto bratra Sádly, jeho velkého přítele, a řeč a modlitba bratra N. Čapka, jeho kamaráda, byly posledním pozdravem na rozloučenou a na shledanou.

SVOBODNÝ ŽIVOT.

Mnoho se dnes mluví a píše o svobodě lidu a osvobození národů z různého jařma (chudoby, otrokářství, nevědomosti, imperialismu, klerikalismu, bolševismu a j. —ismů), ale pokusy, jimiž se to děje (násilí mravní i fyzické, koncentrační tábory, letecké nálety a pod.) odporují zřejmě smyslu toho slova. Neustálým opakováním různých hesel o svobodě se lidstvo mystifikuje a pravá podstata pojmu uniká.

Svobody nedosahujeme ani lži a klamen, ani nepoctivosti, nýbrž hledáním a hájením pravdy, kácením falešných model a tvořením nového Člověka! Svobodně žijeme jen tehdy, nalézáme-li potěšení v plnění svých povinností, užíváme-li účelně svého rozumu a ujasňujeme-li si stále věčnou přítomnost boží v sobě. Kdyby všichni ti, kteří chtějí přemáhati a řídit osudy druhých, starali se raději o své záležitosti, počali ovládati své nízké pohnutky a vítězili nad svými choutkami, bylo by méně rozkolu a nejistoty ve světě (Italie a Habeš, Polsko a ČSR.)

Pravý pocit svobody nemůže být dán člověku člověkem, nýbrž musí všem tryskat volně z nitra, všichni jej musí v sobě pěstiti a sílit. Bez vnitřní mravní svobody nemá vnější svoboda valné ceny. Jaký může míti pro nás užitek, nejsme-li právě tísněni vnějším násilím, ale následkem nevědomosti, sobectví a strachu neovládáme svoji duši. Pouze ten může býti zván svobodným, kdož vítězí nad hrdostí, hněvem, leností, a jest hotov obětovati svoji práci a svoje zájmy za blaho lidstva (Channing). Tím, že pracujeme pro osvobození vlastní, dosahujeme svobodu národa a cílíme k volnosti lidstva. Volný a svobodný člověk netouží ve svém životě po nesplnitelném, nýbrž umí přizpůsobovati své potřeby realitě poměrů, nesnižuje se k nedůstojnému lokajství, ani k pýše, nýbrž zůstává ke všem stejně zdvořilým a hlavně objektivním; neuchyluje se ve chvílích nepřízně k pomluvě, nebo k úskoku, nýbrž jest si vždy plně vědom své mravní síly a dovede své právo uhájiti; pohrdá nespravedlností a jedná velkomyslně. Jeho život jest harmonický a vyrovnaný. Svobodný člověk upoutá nás vždy svojí nenucenou prostotou a nelíčenou skromností, jelikož nechce v nikom vzbuditi klamný dojem o své superioritě a výjimečnosti (president Masaryk!). Nezrazuje své přesvědčení, k němuž došel po mnohých

zkušenostech, ale není předem zaujat proti náhledům druhých; nechává nikoho v pochybnostech o své ochotě ku vzájemné pomoci.

Svobodný život spočívá v ustavičném sebevzdělávání, sebekontrole a sebeovládání. Pocit vnitřní svobody zachvacuje všechny ty, kteří, prosti samolibosti a malichernosti, povznášejí se k vyšším poznatkům, k myšlenkám všeobecného prospěchu a k jednotě lidské myšlenky a Boha. Jediným soudcem a vůdcem volným a svobodným lidem jest vnitřní Mravní Zákon.

MEDITACE.

Povznášíme svoji mysl k věčnému zdroji pravdy a lásky, k Pracovníku a Pořadateli vesmíru a příteli všech lidí, abychom si uvědomili, že jsme z jeho rodu a přirozenosti. Chceme dále zůstatí hledači pravdy a vítati každé lepší poznání a každou novou pravdu. Jsme vděční u vědomí, že ještě tolik světů je neobjevených a tolik nepoznaných pravd k vychutnání. Jsme vděční, že jsme povoláni ku spolupráci s Nejvyšším, že smíme se počítati k vysokému a vznešenému řádu božích dělníků. A jsme vděční, že cestou služby je možno dospěti k nejvyšším ziskům a že cesta služby začíná u prahu i toho nejmenšího z nás.

Přejeme si, aby nebylo slz, ale dokud budou, chceme je stírat. Přejeme si, aby nebylo nešťastných a zoufalých, ale dokud budou, chceme jim sloužit k povzbuzení a k novému životu. Přejeme si, kudy půjdeme, abychom zanechali stopy lidí božích, jejichž smyslem života je pravda, práce a služba.

Stalo se v listopadu 1935 v Praze, v republice Československé!

V „Úřed. listě“ ze 17. listopadu 1935 byla uveřejněna vyhláška, že na návrh spolku „Společnosti Svobodného bratrství“ bylo zahájeno vyrovnávací řízení. Týká se domu čp. 186-I. v Praze. I čtenářům starších ročníků „C. a C.“ je známo, že tento dům zakoupila a přestavěla SSB., obdrževši výhodné zápůjčky od přátel britských a ze Spoj. Států Severoamerických, domácí hypotéku a od mnohých členů a návštěvníků přednášek příspěvky a zápůjčky. Neblahá změna v hospodářských poměrech právě v době stavby a krutá tíseň následujících let zastavily všechny mimoř. zdroje příjmů a znemožnily opatřiti nedostávající se asi půl milionu Kč. To byl počátek krutých nynějších nesnází! Mnoho spolků,

družstev, bank, záložen a jiných hospod. jednotek těžce zápasí o svou existenci. Kolik jich zachránil a sanoval stát, jenž se právě chystá k velkolepé akci pro oddlužení celé vrstvy stát. občanů, o níž se ještě nedávno mělo za to, že slyne aspoň poměrným blahobytem! Nic jsme od státu ani nežádali, ani nedostali! Ale nesnesitelná tíseň donutila výbor spolku k akci, jež — o tom bude promluveno ve vhodné chvíli — není ještě ukončena. Zatím však netrpělivost věřitelů předběhla práce výboru, jenž, nevida jiného východiska, požádal o vyrovnání.

A tu se ukázala úroveň různých časopisů, podle toho, jak tento prostý fakt překroutily nebo co k němu přidaly. Ukázalo se znovu, že některým našim časopisům běží především o sensaci a nikoli o pravdu, o snížení toho, kdo není jejich stráníkem, aby si při tom jako Pilát umyly ruce a řekly: heled'te, oč my jsme lepší!

Společnost Svobodného bratrství byla před 13 léty založena jako spolek podle spolkového zákona a jejími členy se stávali občané všech náboženských vyznání a také bezkonfesní. Roku 1930 byla založena a státem uznána „Náboženská společnost československých unitářů“ podle zákona z r. 1874, kterým se upravují poměry církví a náboženských společností. K této náboženské společnosti mohou patřit toliko unitáři. Některé časopisy však, jmenovitě klerikální, úmyslně zaměnily náboženskou společnost unitářů se spolkem SSB., aby mohly napsat: krach unitářské sekty, zkrachované náboženství a podobně. Je to také nový důkaz o tom, že klerikálně vychovaní občané posuzují pravost a sílu náboženství podle množství světského mamonu, bez ohledu odkud se vzal. Proto se tolik brání odluce církve od státu, kterou čs. unitáři mají ve své ústavě. Proto jejich spásou je kongrua, patronát atd. Český lid je však už na tolik vyspělý, že bude čím dál více rozlišovat hodnotu ideí podle jejich pravdivosti a nikoli podle pompy a mamonu, kterým chtějí šíření pravdy zastavit.

Unitářské ženy u hrobu Charlotty Masarykové. V neděli 17. října uspořádaly unitářské ženy zájezd ke hrobu paní Charlotty Masarykové k uctění její památky v den 85. narozenin. Dva velké autobusy mohly pojetí jen ty, které se včas přihlásily. Unitářské ženy položily na hrob věnec se stuhami v národních barvách s nápisem: Unitářské ženy svému velkému vzoru. Vzpomínaly vzácné ženy cizinky, která jako žádná druhá splynula s naším národem a dala mu jedinečný vzor velkého charakteru, velké lásky a velké oběti. — Ve středu na to uspořádaly unitářské ženy přednášku ses. Máji Čapkové o životě a významu paní Masarykové, která byla velmi čteně navštěvována a zanechala hluboký dojem. Podobně zaryl se hluboko do srdcí všech projev pí. Rodovské, založený na osob. stycích s pí. Masarykovou. *Ses. Odehnalová.*

VÁLKA.

— — Nejedpornější však, co válka nese sebou, jest prostituování náboženství. Zase uslyšíme modlitby za zdar útočnickových zbraní. Zase bude voláno k Bohu za požehnání krvavého díla. Zase bude křesťanskému světu biblí dokazováno, že musí válčit. „Dávejtež co jest císařovo, císaři, a co Božího, Bohu.“ Ale napřed císaři. Duši a svědomí živého člověka. Pak zbude již jen hromádka kostí. Ta se dá Bohu. Kněží i faráři budou prosit Boha za své vůdce. Aby dlouho byli živi a mohli dokonat své krvavé dílo. Kněz modlí se proti svému svědomí za ty, které možno nazvat mezinárodními zločinci, třebaš jim v mezinárodním styku přísluší titul Excellence, jest nejubožejším a nejzbabělejším tvorem na světě. Jest méně než prostitutka. To jest nejsmutnější profanace učení Ježíšova.

Ing. Josef Kalčík v »Kostnických Jiskrách«.

FR. BALEJ: O NOVÉHO ČLOVĚKA.

Víme, že přátele získáváme a odpuzujeme ne prosbami a hrozbami, nýbrž tím, co si v hloubi srdce o nich myslíme.

*

Na malých věcech stojí svět, na nepatrných věcech společnost, ze vteřin bdění i spánku sestává život.

*

Lidé trpí pod těžkým pomyslem zákonů hospodářských, národové pod pomyslem zákonů historických. Kolik lidí mezi námi jen nese potají své osobní hoře, ať je to choroba, či dluh, vášeň či hlad duševní s pocitem: není pomoci, kletba zákonů přírodních na mně lpí.

A přece — není to omyl, ta kletba zákonů přírodních? Příroda sama se stále obrozuje, každý rok má své vzkříšení, byliny, stromy, zvířata — proč jen člověk, také přece její dítě a smutný bratr bylin, stromů a zvířat, nemá svého vzkříšení?

*

Umínit si, že každého dne prokáží někomu — komukoli: dítěti, vlastní ženě, příteli — něco dobrého, třeba maličkost, a plnit ten úmysl týden, dva — a je s podivením, jak se tím život zkrásní, oko zbystří a jak se nám lidé stanou dražšími. I ti, kterých nemáme rádi. Neboť musíme to malé denní dobro činiti potají, anebo bez touhy po uznání.

NÁBOŽENSKÉ ÚTVARY V TŘETÍ ŘÍŠI.

Abychom čtenáře poněkud seznámili s dnešními náboženskými útvary v Třetí říši, přinášíme výňatek z článku Dr. P. Wintra v Lid. novinách:

1. Především je tu církev *římskokatolická*. K ní se hlásí skoro třetina říšských Němců.
2. Církev *němekokatolická* kolem exkomunikovaného vratislavského profesora theologie Josepha Wittiga. Tane mu na mysli národní, však katolická církev, v jejíž čele by byl patriarcha německý.
3. Církev *evangelického vyznání* (Bekennntniskirche) sdružuje evangelíky „staré“, odporující vnášení rasismu do náboženství.

4. „*Němectí křesťané*“ (Deutsche Christen), vedení říšským biskupem Müllerem, jsou mocná říšskou vládou podporovaná složka německých protestantů, kteří popírají platnost a závaznost Starého zákona pro Němce. Nový zákon jako celek uznávají. „Nearijci“ nemohou u nich být kněžími ani členy jejich církve. Tento směr je mocensky velmi silný ale v základních věroučných otázkách neustálený.

5. „*Volkskirchliche Bewegung*“, vedená farářem drem Krausem, dřívějším spolupracovníkem biskupa Müllera, jest radikálnější odštěpením „německých křesťanů“. Omezuje se organizačně na evangelíky.

6. Dr. Dinter chce v „*Deutsche Volkskirche*“ (nazývá se také „Geistchristentum“) shrnouti Němce katolické i evangelické v jedno. Neuznává vůbec ani Starý ani Nový zákon, který na nás došel podle Dintera v podobě zkomolené a znetvořené, nýbrž jenom z něho přejímá křesťanského „ducha“, jehož jest nutno pojmáti způsobem Němcům přirozeným, rasově vrozeným.

7. „*Christgermanen*“, vedení farářem Müllerem. Náboženství jejich je „germánské“; světci a prorocy tohoto náboženství jsou jim němectí vojevůdci, středověcí němectí mystikové a novodobí básníci.

Církve, uvedené pod čísly 5. až 7. jsou mocensky málo významné. Jejich přesvědčení, lze-li toho slova užít, je konglomerát myšlenek někdy groteskního původu. Všechny tyto církve i s „německými křesťany“ věří ovšem, že Ježíš nebyl Židem, nýbrž arijcem. Pokud jde o další osoby z dějin vzniku křesťanství, rozcházejí se názory. Kdežto starší směr (na př. H. St. Chamberlain) hlásal, že Ježíš Kristus, sv. Lukáš, sv. Jan a sv. Pavel byli arijci, ostatní osoby Židé, učí třeba Dinter, že Jcžíš a všichni apoštolé byli arijci až na Pavla, který byl rabínem a dav přeredigovati evangelie Nového Zákona, znetvořil je tím, že je naplnil talmudistickým duchem. „*Noví pohané*“ tvrdí, že náboženské pojmání světa u Němců je v odporu k náboženskému citění křesťanskému, které vzniklo z jiného rasového ingenia. Noví pohané rovněž nejsou jednotní, nýbrž rozpadávají se na několik skupin. Z nich jsou:

8. „*Deutschvölk*“ vzniklý z řad Tannenbergbundu generála Ludendorffa. Není ani myšlenkově, ani mocensky důležitý.

9. „*Hnutí německé víry*“ (Deutsche Glaubensbewegung) jest početný, stále vzrůstající, mocensky dnes již důležitý svaz pohanských věřících; duchovní význam jeho lze nesnadno ocenit. Duševní vůdcové tohoto hnutí jsou tubinský Hauer, Bergmann a hrabě Reventlow. Politicky má „hnutí německé víry“ mocného podporovatele v *Alfredu Rosenbergovi*.

10. „*Nordische Freiheitsbewegung*“ je kroužek nejradikálnějších náboženských novotářů. Křísí vědomě zracionalisovaný kult pohanských božstev germánských.

To jsou frakce, v něž se dnes štěpí »náboženské obrození německého národa«. Hodně myšlenkového kvasu, hodně násilností na duchu z důvodů umělého pěstění své odlišnosti. Co z všeho zůstane, ukáží dějiny.

Odsouzen k smrti — strachem! Je tomu právě sto let, co se konal v Dánsku zvláštní pokus — usmrcení člověka strachem. Profesori lékařské fakulty v Kodani vyžádali si, aby jim byl propůjčen k pokusu jistý Arab, který byl odsouzen k smrti pro zavraždění několika osob. Chtěli na něm zkoumat »smrt strachem«, jíž docílí tím, že mu vsugerují, že mu byly otevřeny tepny. El Krubír byl jim bez obtíží vydán a profesori dopravili jej do laboratoře fakulty, kde byl svléknut, svázán a se svázanými očima posazen na křeslo. Potom byl náhle bodnut do rukou a nohou a současně za ním bylo otevřeno několik kohoutů u vodovodů. Jeden z přítomných potom přesvědčoval Araba, že hluk, který slyší, je krev, tryskající z jeho ran. Tělo vrahovo se záhy po této zprávě pokrylo potem a on po krátkých křečích skutečně strachem zemřel.

Vliv myšlenek na činnost tělesných orgánů. Slavný ruský psycholog Pavlov dokázal, že pouhý pohled na potravu stačí, aby v žaludku vznikaly složité chemikálie, potřebné ku trávení této potravu. Pavlovovy pokusy jsou nejkrásnějším důkazem, jak působí myšlenka nebo představa na činnost orgánů. Doktor Deutsch na universitě ve Vídni prováděl podobné pokusy i na lidech. Roentgenovými paprsky pozoroval žaludek muže, jemuž vsugeroval, že dostane chutnou potravu a píše, že žaludek řádil jako kdyby skutečně tuto potravu již dostal. Ostře přerušil sugesci a žaludek se zastavil. Pozorovaný muž necítil ničeho a věděl celkem, že nic nedostane. Jinému muži vsugeroval představu, že koná těžkou práci a jeho srdce počalo rychleji pracovat a krevní tlak stoupal jako při skutečné těžké práci. Tělo prostě se stává snadno hříčkou myšlenky a nemá proti tomuto zneužití nejmenší obrany. Podobný zjev ve velkém měřítku se jeví u Terezy Neumannové, jíž se objevují na rukou rány po hřebech při představě Kristova umučení. Není to podvod, jenom ukázka podivného působení nehmotné myšlenky na hmotu. Četní psychologové věří, že v člověku je utajeno ještě mnoho podivných sil, které dnes nedovedeme odpoutati ani zvládnouti. Že jednou se podaří veškeré nemoce léčiti pouhou sugescí, že *lékař prostým pohledem nebo nějak jinak bude operovati nejsložitější případy* tak jako pouhá představa vytvoří na těle Terezy Neumannové složité chirurgické přeměny, otevřené rány, které se opět po čase ztratí. Studium těchto věcí mělo by být základem veškerého snažení lidského, neboť je to poznávání života a jeho záhad.

Jsou Skotové lakomi — anebo zle pomlouvani? Skotové vydržují si své církve výlučně z dobrovolných příspěvků. Podle pomluv celým světem šířených, musely by tyto církve skomírat na souchoť v církevních pokladnách. Pravý opak je pravdou. V Univerze Presbyterian Church, která je nejrozšířenější církví v Skotsku připadal v letech 1925 — 1934 na každého člena průměr ročních příspěvků v částce 330 Kč podle statistických výkazů Dr. Charles Stelzle.

Přilišná horlivost škodí. Benedikt XIV. pravil jednoho dne k prelátu, jenž nadmíru se staral, aby každé breve (nařízení) z Říma uplatnil a prosadil stůj co stůj: Bojím se, že jste jako ten neapolský šlechtic, který podstoupil čtrnáct soubojů, aby obhájil své tvrzení, že Tasso je větší básník než Ariosto. Když pak při patnáctém byl smrtelně raněn, vyznal, že nečetl ani jednoho, ani druhého.

„Zelená pastvíska“ a co kolem nich. Většina čtenářů ví o čem jde: hra Marca Connellyho, přeložená do češtiny, s názvem »Zelená pastvíska«, byla v Brně odřeknuta těsně před premierou. Prý z technických důvodů. Praví se však, že se tak stalo na přímý zákrok katolických církevních úřadů. Ve hře se totiž představují osoby starozákonní, nevyjímaje ani starozákonního Hospodina, tak, jak si je představují američtí černoši, tedy se všemi lidskými slabostmi. To byla patrně příčina povstání proti této hře. Jisto je, že autor se houževnatě bránil, aby hra byla hrána bělochy a pro bělochy. Nicméně byla už dříve přeložena do švédštiny a na stokholmském jevišti dosáhla mnoha desítek repris. Pozoruhodná je i účast stokholmského arcibiskupa. Ten nejen že hru nezavrhnul, ale velmi srdečně se jí bavil, neshledav na ní nic závadného, nebo dokonce urážlivého. — U nás tedy hra zatím (?) nesmí na veřejnost. Lid československý, vlastně jen ta část, chodící do divadla, nesmí shlédnout toto »uměle primitivní zpodobení náboženských představ černošských«, neboť je nutno obávat se nebezpečí, že by se mu to mohlo líbit. Tentokráte se po bok katolíkům postavili i evangelíci a v jedné své revui oplývají opovržením. — Protože hra nedosáhla ani premiery, nemůžeme ani my povědět, kdo má pravdu. Můžeme jen sledovati obě strany a posoudit jejich vývody pro i proti. Něco však přece můžeme říci: podle mínění odpůrců »Zelených pastvisk« není co věřit ani vkusu divadelního vedení, ani vkusu divadelního obecnstva, ba ani, a to je podivné, pevně víře všech věrných příslušníků oponujících církví. Jinak by se přec nebylo třeba obávat, že tato víra neobstojí ani jediný večer před »naivními« názory černého primitiva, které jsou obsahem této hry.

J. K. Störzer.

LITERATURA.

Náboženská revue ČČS. o unitářích. Poslední 5. číslo je stejně bohaté a zajímavé jako všechna předcházející a zasluhuje naši pozornost. Jako unitáře nás v něm zajímají zvláště dvě poznámky. První, kde prof. Spisar píše o Československé církvi, že se do jisté míry liší i od unitářů a sice tím, že unitářská theologie nezabývá se »myšlenkově podrobnějším a přesnějším vyjádřením bytnosti a podstaty boží, zůstávajíc při stanovení vlastností božích ve smyslu náboženském.« — To je pravda. Unitáři až dosud neodvážili se podrobně a přesně vyjádřit bytnost a podstatu boží, a s obdivem pohlížíjí na ty, kteří si na takové věci troufají. Snad jen proto si netroufají popsat podstatu boží, protože podobně jako i druzí lidé neznají ještě podstatu věcí makatelnějších a lidskému chápání o mnoho dostupnějších. — Zajímavé je dále, co Dr. Hník napsal v obšírném článku »Křesťanský svět a Československá církev«. Píše: »Sám se dívám kriticky na tvrzení, že ČČS. je nejvíce sourodá se svobodnými církvemi unitářskými. Měl jsem o té sourodosti pochybnosti už od roku 1927, kdy se na mezinárodním kongresu pro pokrok v náboženství sešli vedle stoupenců filosofického theismu, liberálního protestantismu, a zastánců kristocentrické theologie též američtí humanisté a průkopníci novopohanských kultů z Německa.« — Při velké schopnosti dr. Hníka myslet logicky a ve velmi zdařilých definicích, zdá se nám jeho závěr poněkud nejasný, ačkoliv Dr. Hník je jistě velmi toho vzdálen, aby chtěl unitáře strčit do jednoho pytle s novopohanstvím Hitlerovského Německa. Jiní lidé ovšem nemyslí tak důsledně a jasně, jako Dr. Hník a mohli by k podobnému závěru snadno dospět.

André Maurois: O lásce a přátelství. Jul. Albert, Praha 1935. V pěti přednáškách k hořejšímu tématu shrnul autor světového jména svěží myšlenky a bystré

poznámky k problémům starým a přece stále novým, jakým je život sám. Mauroisova kniha je pokus o analýsu lásky a přátelství v životě rodinném i společenském, vyplývající z poznání *přirozených podmínek*. Zajímavým způsobem vede spisovatel čtenáře především k poznání a pochopení sebe a tím i k pochopení druhého, čehož je často tak málo. Maurois nemluví zde ze svého subjektivního hlediska, nýbrž snaží se abstrahovati individuum, aby ze širšího společenského hlediska osvětlil lásku a přátelství v životě, zejména pak její úskalí. L. Z.

Jako velmi vhodné dárky k vánocům a k Novému roku doporučujeme tyto spisy Dr. Norb. F. Čapka:

NÁLADA a její vědomé tvoření. Vázaná v kůži 30 Kč, v plátně 20 Kč. Pro usměrnění, uklidnění a zradostnění citového života a pro porozumění sám sobě jedinečná kniha.

MANŽELSTVÍ. V kůži 30 Kč, v plátně 20 Kč. Hluboce založený a obsahově velmi bohatý spis. Pro nejedno manželství znamenal tento spis nový začátek, novou krásu života, nové sebe namlouvání. A šťastná manželství stala se šťastnějšími.

TYPOLOGIE, praktické a všestranně vyzkoušené návody k poznávání základních vloh, sklonů a povahy člověka podle výrazu tváře, útvaru hlavy, stavby těla, formace ruky, podle písma atd. Je tu pověděno vše, co se v oboru fysiognomiky kdekoli vyskytuje spolehlivého podle 40leté zkušenosti a zkoumání autora. V originální vazbě 75 Kč.

Tyto a jiné spisy Dr. N. F. Čapka a také kteroukoli jinou knihu kdekoli vydanou dodá za původní cenu *knihkupectví UNITARIA, Praha I., Karlova 8.*

Do čtrnáctého ročníku.

Cesty a Cíle dokončují tímto dvojčíslem třináctý ročník. Mají za sebou pěkný kus vykonané práce. Přinášely porvzbuzení a duchovní posilu těm, kteří neměli možnosti slyšeti náš hlas. V těžkých dobách vnitřních bojů, zmatků a temnoty byly hvězdíčkou, podle níž mnozí přišli do přístavu klidnějšího života.

Jdou nyní do čtrnáctého ročníku. Budou hledět, aby byly ještě zářivější hvězdou. Jdou do tohoto ročníku i s jistou změnou. Bude je nyní vydávati Náboženská společnost čs. unitářů a jich redigování převzme redakční rada. Zodpovědným redaktorem bude dále Dr. N. F. Čapek. Také kruh pisatelů bude rozšířen a doufáme, že i kruh jejich čtenářů se zvětší.

Děkujeme Vám všem, kteří jste pomáhali Cestám a Cílům žít a podejte nám svou ruku i na cestě do čtrnáctého ročníku. —el.